

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrta leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravičeno. — Ustanovniki in deležniki tiskovne družbe dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

0 prenaledbi občinskih zadev.*)

I.

V Avstriji, prav za prav v eni polovici države, vlada že nekaj let centralistična, nemško-liberalna stranka. Kako in po kakih sredstvih da je ta, za se le majhna stranka, vso oblast v roke dobila, in kaj da jo na krmilu drži, je obče znano, pa malo tolažljivo. Naravno in opravičeno je gospostvo ni. Da tudi blagodejno, na vse strani pravično gospodovala ni, vidi se iz splošne tožljivosti, nezadovoljnosti in iz zmešnjav, ki se kažejo povsod.

Ne more pa tudi inace biti. Vladati bi namreč morali najboljši in najblažji možje vsakega naroda, možje, katerim daje živa vera v Boga pravi namér, da delajo kot namestniki Božji na zemlji, ter se ravna po večnih postavah resnice in pravice, brez katerih je blagor ljudstva prazna sanja. Liberalna truma pa obstaja večidel iz brezvernih ljudi brez vseh višjih nazorov, kateri betvico tega, kar umejo in s čimur se, dasi je čestokrat prav površno, radi bahajo, vedno le iz kalnih virov zajemajo, ne maré za to, ali je tudi res in prav, kar jim po glavi roji. Ljudi te baže vodi le sebičnost, neizmerna vladoželjnost in poželjnost pri vsem, kar počenjajo. Ako je pa sree navdano samih posvetnih želja, ugasne luč duba. Zatorej tudi vidimo, da liberalni trop ne čuti in ne spoštuje pravic drugih nego le one, ktere so njemu po godu. Nja značaj je kruto sovraštvo proti kat. cerkvi in nenemškim narodnostim; nja orožje so fraze (prazne besede), nja skrivna umetnost, vse po enem kopitu delati; nja

namen pa, vse, kar je veljalo dozdej, kot slabo razvpiti in podreti, na mesto tega pa nič boljšega napraviti ne zna. Liberalci imajo vedno na jeziku „svobodo“, a svobode ne poznajo druge, kakor le neomejeno oblast za se, za druge pa kruto silo in zatiranje. Od leta 1848 sem podira liberalizem ne gledé na starodavne razmere, obstoječe pravice, priljubljene navade in na voljo onih, ktere to zadeva, in po svojih negodnih mislih in brez ozira na dejanske razmere snuje in dela poskuse v srenjskih, okrajnih, državnih, cerkvenih, šolskih in narodnih stvareh.

Pred vsem je šlo za to, da se ustanovi „svobodna srenja kot podlaga svobodnej državi“.

Mislé, da menjšje srenje zá se obstati ne morejo, in da bi imele srenje več samouprave (avtonomije), pokončal je liberalizem resnično samoupravo srenj, ktere so se po 2 do 10 v eno zložile, v kterej zdaj vse škodo trpé, ter se skušajo — večidel brez vspeha — iz nje izločiti. Povekšale so se srenje, pomislilo se pa ni, da, čem večja je srenja, tem težja postane tudi srenjska uprava (administracija), v tem ko je toliko manj posla in manj upravnih stroškov, manjšje ko so srenje, in bolj ko so po svojih krajnih potrebah omejene. — Srenjam so se, in to brez odškodovanja in tudi brez vse polajšave davkarskih bremen, naložila razna uradnijska opravila, za ktera niso pripravljene niti izučene bile, in ktere spadajo v državino področje. (Dalje sledi.)

Cerkvene zadeve.

Začetki krščanstva na Slovenskem.

VII.

Povedali smo bili (glej št. 9.), da je Korotanski vojvoda Borut blizu l. 750. Bavarec bil na

*) Ta premišljevanja, ki nam jih je poslal naš poslanec, blagor. g. Herman, in ktera bodo odslej v več člankih zaporedoma razglašena, priporočamo v prav resno premišljevanje svojim bralcem. Vredn.

pomoč poklical zoper nasilstvo Avarov. Vsled te zveze sta Borutov sin Karast in njegov stričnik Ketumar, ali kakor drugi pišejo, Kajtimar na Bavarsko bila poslana in ondi po krščansko izrejena. —

Ketumar povrnivši se iz Bavarske na Korotansko se je mnogo trudil za oznanovanje sv. evangelija. Pripeljal je seboj mešnika Majorana blizu l. 753 in kmalu potem tudi naprosil sv. Virgilija, škofa solnograškega, naj bi obiskal njegovo ljudstvo in ga v veri bolj potrdil.

Sv. Virgili zarad pre mnogih opravil ni zamogel ustreči želji korotanskega vojvode, a poslal je svojega podškofa sv. Modesta in več drugih mešnikov. Le-ti so po Korotanu in v Liburniji mnogo cerkev postavili in posvetili, zlasti slavno cerkev pri Gospej sveti na Koroškem, ktera še dandenes kot božja pot po širokem slovi.

Za sv. Modestom je prišel mešnik Latin, za Latinom Hajmo. Vsi ti so se trudili v evangelijskem poslu med Slovenci, a imeli so dovelj zaprek, deloma ker so prihajali iz nemške, tedaj ptuje, neljube dežele, deloma tudi, ker slovenskega jezika niso dobro umeli in gladko govorili.

Še le zmaga Karola Velikega nad Avari proti koncu 8. stoletja je kršansko vero v naših krajih popolnoma včvrstila. Prijatelj kralja Karola, nadškof Solnograški, Arno, je prehodil slovenske dežele, ter posvečeval mešnike in cerkve. Tudi je Korotanski dal posebnega škofa, z imenom Teodorika, in je oblasti njegovi razun Korotanske izročil vse pokrajine na severni strani Drave tje do njenega iztoka v Donavo.

Ker so pa poprej akvilejski metropolitni imeli višjo cerkveno oblast ne le na južni, temuč tudi na severni strani Drave, se je akvilejski patriarh Urs pritožil zoper nadškofa Arnona. Karol Veliki je pravdo poravnal in Dravo za mejo postavil med akvilejsko in solnograško cerkvijo.

Za Teodorikom je bil škof Korotanski Oton in za njim Osvald. Tudi mešniki Dominik in Svarnagal, Altfred in Rihbald so sredi 9. veka v Gospodovem vinogradu po Slovenskem se trudili in mnogo novih cerkev postavili.

Ravno ta čas pa ste prisvetili Slovincem od jutra dve premili in prekrasni zvezdi: ss. apostola Slovanov Ciril in Metud. Kakošno je bilo njih delovanje med Slovenci, kako so radi poslušali in sprejemali nauk, ki se jim je podajal v domačem jeziku, nam ni namena razlagati; le toliko izrečemo, da je misijon sv. Metuda za vselej vkoreninil vero Kristusovo med Slovenci.

Konečno naštejemo tu le cerkve, ki se v 9. stoletji razun že poprej imenovanih nahajajo: V Ljubljani pri sv. Petru, v Loki, v Kranji, v Radolici, v Cerkljah, v Mengšu, v Kamniku in v Cerknici. V slovenski strani pri sv. Vidu poleg Zatične, pri Beli cerkvi, v Krškem, v Trebnem,

v Ribnici in v Metliki; v Slovenjemgradu, v Celji, v Žižah, v Pilštani in na Laškem. Na Korotanskem pa ob južnem bregu Drave: Marije Device na Otoku, v Beljaku, v Rožeku, v Ukovem, pri sv. Mohoru, v Kapli in pri sv. Mihelu poleg Pliberka; na dalje v Trebnem, v Ojstrovici, v Bitriji, v Brezjah, na Krki; v Mozirji, v Gurnici, v Velkoven in pri sv. Andreju v lavantinski (labodski) dolini. Poslednja cerkev se imenuje v listinah kralja Arnulfa iz let 888 in 890 in je za koroško-štajarske Slovence posebno važna kot stolna cerkev labodskih škofov do l. 1859., ko se je škofijska stolica v Maribor prestavila.

Gospodarske stvari.

O živinoreji.

(Poduk v ljutomerski kmetijski šoli.)

(Dalje in konec.)

Mnogokrat se zgodi nesreča v hlevu zato, ker ljudje ne vedo dobro, kedaj naj pričakuje teleta; baš tako treba tudi vedeti, čez koliko časa in kako dolgo se bode pojala krava, da ne zamudimo dotičnega oskrbovanja. — Krava nosi 40 in pol tje, blizu = 285 dni. Umakne pa tudi na 249 in namakne na 321 dni. Gibati se začne tele o pol petem meseci. Pojanje traja 24 do 36 ur. Po otelenji se povrne pojanje čez 28 dni, po nespočetji pa v 21 do 28 dneh. Najbolje je kravo peljati k juncu, ko se že poja kaci 12 ali 15 ur.

Hčer z očetom plemeniti, to že velja, nikakor pa ne s sinom mater, sestro ali teto, ako hočemo z žlahnimi biki zboljšati naša slaba goveda. Sploh pa v zlahti zato ni dobro plemeniti, ker ni prave rodovitosti.

Gledé prevelike razlike v velikosti med bikom in kravo je pomniti, da male krave težko rodé teleta velicijuncev, zlasti ako je bik jako butast, kravica pa je tudi še ozkega križa. Tudi mleka bode premalo za tako tele od same matere njegove.

O vinstvu,

ali kako se vino v kleti oskrbuje.

(Spisal Franjo Jančar.)

(Primeri list 2. letošnjega „Gospodarja“)

Koliko naj bo sodov za nabrano grozdje pripravljenih?

Skušnja v obče uči, ako brente niso premajhne, in grozdje ni ne presuhotno niti preveč peceljato, kar brento koj napolni, mošta se pa vendar veliko ne iztlači, kakor je sploh rivčekovo ali rizlingovo grozdje in še drugo: se računi 15 brent grozdja, ktero stlačeno napolni sod s petimi vedri ali en polnjak. Po takem je tedaj treba pripraviti za 90 brent grozdja 6 sodov ali pol-